

Sammandrag af 1885 års statistiska uppgifter ang. idioter i skolåldern.

Sundbärg, [Axe1] Gustaf

78 F c Br.

National Library
of Sweden

Undertecknad
Konstnär
E. J. J.
1888

Sammandrag af 1885 års statistiska uppgifter
angående idioter i skolåldern

af

Fil. Kandidat ^{avstat} **G. Sundbärg.**

Särtryck ur Föreningens för sinnesslöa barns vård årsberättelse 1887.

1888

Kungl. biblioteket

0 0000 000103094

A white rectangular label at the bottom left of the page. It contains the text "Kungl. biblioteket" at the top, a standard 1D barcode in the middle, and the number "0 0000 000103094" at the bottom.

Genom Kungl. Ecklesiastikdepartementets försorg insamlades under loppet af år 1886 från Sveriges samtliga församlingsföreståndare uppgifter i nominativ form angående de sinnesslöa barnen i skolåldern den 31 december 1885. För de upplysningar, som härigenom vunnits, torde här få i största korthet redogöras.

Hela antalet barn, som funnos antecknade uti de från presterskapet inkomna uppgifterna, utgjorde 1,568, af hvilka emellertid 96 icke tillhörde den i lag stadgade skolåldern och därför icke i det följande inräknats. Den verkställda undersökningen omfattar alltså 1,472 barn, bland dem 832 gossar och 640 flickor. Då vid den år 1880 verkställda folk-räkningen antalet idioter inom *alla* åldrar under 15 år endast uppgafs till 437, så synes häraf tydligt, huru mycket större fullständighet man denna gång lyckats vinna. Dock är sannolikt att det verkliga antalet idioter inom skolåldern är något högre till och med än det tal, som nu senast funnits. Tager man nämligen hvarje särskildt åldersår för sig, så visar det sig att maximum, eller ej mindre än 267, faller på åldern 12 år, och att antalet är betydligt mindre för de tidigaste åren, liksom ock uti det sista året (fjorton år) af skolåldern; detta får man väl anse vittna derom, att man ofta velat afvakta ett eller annat år af skolgången

innan man verkligen velat karakterisera ett barn såsom idiot; — medan å andra sidan det sjunkande antalet inom åldrarna tretton och fjorton år torde vittna om olika uppfattning, när skolåldern skall anses vara passerad. Under sådana förhållanden torde det vara sannolikt, att man erhåller ett ungefärligt tal för alla hithörande barn genom att tänka sig siffran för åldern tolf år såsom gällande äfven för de öfriga åldersåren och således multiplicerar henne med 8. På så sätt vinnes ett antal af 2,136, eller efter en noggrannare beräkning*) i rundt tal 2,200, såsom utgörande hela det sannolika antalet sinnesslöa barn inom skolåldern i vårt land.

I jmförelse med rikets hela folkmängd utgör det af presterskapet uppgifna antalet idioter ett belopp af 3·14 pr tio tusen innebyggare, och det nyss beräknade ett belopp af 4·7 pr samma innebygggarantal. Det senare innebär att i medeltal en folkmängd af något mer än 2,000 personer skulle krävas för att derinom skall påträffas ett i skolåldern varande idiotiskt barn.

Uti de insamlade uppgifterna sökte man vinna upplysning äfven om de omständigheter rörande barnens *föräldrar*, hvilka möjligen skulle kunna anses utöfva något inflytande på förekomsten af idiotismen. Sålunda funnos uti de utsända frågoformulären rubriker att ifylla angående föräldrarnes stånd eller yrke, förmögenhetsförhållanden, inbördes släktskap och slutligen deras moralitet. De resultat, som härigenom vunnits, äro i korthet följande.

Beträffande först föräldrarnes *stånd eller yrke* befans, att med begagnande af de större grupper, som af Statistiska Centralbyrån användts uti redogörelsen för senast afhållna folkräkning, antalet sinnesslöa barn fördelade sig på följande sätt:

*) Med antagande af att proportionen pr tio tusen inv. är densamma uti hvart och ett af de öfriga åldersåren som uti åldern tolf år.

Föräldrarnes yrke.	Antal barn.	D:o pr 10,000 af gruppernas folkmängd.
Jordbruket med binäringar.....	787	3·4
Industri och bergsbruk.....	140	2·4
Handel och transport	32	1·4
Förvaltning och förvar m. m. *)	94	3·7
Obestämtdt eller okändt	419	3·6
Hela antalet 1,472		3·1

Den skenbart mycket ringa frekvensen inom grupperna industri och handel torde till fullo kunna förklaras deraf, att man här öfvervägande har att göra med stadsbefolkningen, om hvilken åter säkerligen alla hithörande uppgifter äro mycket ofullständiga, beroende på presterskapets i städerna bristande personalkänedom inom sina ofta oerhördt folkrika församlingar. Frånser man dessa grupper, finner man för de tre öfriga de relativa talen 3·4, 3·7 och 3·6, hvilka ligga hvarandra så öfverraskande nära, att det icke torde vara för mycket att häraf draga den slutsatsen, att föräldrarnes yrke eller sysselsättning icke i och för sig utöfvar åtminstone något *större* inflytande på förekomsten af idiotism bland barnen. Att ett eller annat speciellt yrke, genom de yttre vilkor eller det lefnadssätt, i hvilka det införes, skulle härutinnan vara af betydelse, kan man visserligen icke blott på grund af ofvanstående förneka; men det material, med hvilket vi här hafva att göra, är alltför ringa, att på grund deraf några mera detaljerade slutsatser skulle kunna dragas.

Beträffande *förmögenhetsförhållandena* äro uppgifterna något ofullständiga (i 396 fall saknas sådana alldeles) och lida naturligtvis deraf att ingen objektiv måttstock är möjlig att tillämpa. Räknar man till den mellersta, medelmåttiga gruppen alla de fall, i hvilka upplysningar saknas, så torde det vunna resultatet ungefärligen kunna sammanfattas på följande sätt:

*) Inberäknadt grupperna »undervisning», »sjuk- och fattigvård».

Förmögenhetsvilkor:	Antal fall.	Procent.
Goda eller öfver medelmåttan	211	14·8 proc.
Bergliga, medelmåttiga	614	41·7 »
Fattiga	647	44·0 »
	<hr/>	
	Summa 1,472	100 proc.

Ej mindre än 44 proc. tillhöra således den grupp, som omfattar barn, hvilkas föräldrar uttryckligen angifvits befinna sig uti mindre goda ekonomiska omständigheter. För frågan om idiotskolors upprättande och underhåll eger naturligtvis detta sakförhållande en väsentlig betydelse. Beträffande åter den viktiga frågan, huruvida sjelfva freqvensen skulle vara större inom den obemedlade folkklassen än inom den bemedlade, föreligga icke fullt tillfredsställande jmförelsepunkter; af den möjlighet till jmförelse, som gifves, tyckes dock intet bestämdt framgå som motsäger den lyckliga tydningen, att förmögenheten, liksom nyss yrket, *icke* å dessa sorgliga områden utöfvar något större inflytande. Kunde den slutsats vinnas, att dylika *yttre* omständigheter endast i underordnad grad inverka å förekomsten af idiotism, — hvad skulle väl för en människovänlig åskådning vara välkomnare?

Ett förhållande, som ansetts härutinnan utöfva inflytande, är deremot förevaron af *släktskap* mellan föräldrarna. Så vidt utrönas kunnat, har från denna synpunkt fördelningen varit följande: Af samtliga idioter voro födda af

Föräldrar, som ej äro slägta	1,411 ...	95·9 proc.
» som äro kusiner	36 ...	2·4 »
» » » sysslingar	14 ...	1·0 »
» » » slägta på annat sätt	11 ...	0·7 »
	<hr/>	
	Summa 1,472 ...	100 proc.

Möjlighet att anställa jmförelse med förhållandet inom folkmängden i dess helhet med afseende å dylik släktskap förefinnes icke; men att ej mindre än nära nog hvar 40:de idiot är född af föräldrar, som äro kusiner, förefaller åtminstone anmärkningsvärdt.

I sammanhang härmed torde böra nämnas, att upplysningar begärdes och i ett stort antal fall jemväl erhöles angående huruvida veterligen inom släkten funnos flere idioter eller på annat sätt abnormala. Förekomsten af sådana abnormala släktingar konstaterades i ej mindre än 329 fall, hvilka fördelade sig sålunda:

Abnorma släktingar finnas (ej vidare specif.)	85 fall.
Syskon slöa	58 »
Föräldrarna slöa	50 »
Andra släktingar slöa	102 »
Syskon döfstumma	1 »
Släktingar (ej föräldrar) döfstumma	10 »
Släktingar (ej föräldrar) vansinniga	23 »

Dessa tal vittna otvifvelaktigt om, att en predisposition för dylika lyten finnes inom vissa familjer. En undersökning af hithörande frågor, verkställd på grund af ett större material, förekommer för öfrigt i Statistiska Centralbyråns redogörelse för 1880 års folkräkning, tredje afdelningen sid. XLVIII och tabellerna sid. 105. —

I de utsända frågoformulären fans äfven en rubrik för antecknande, der så ifrågakomme, af anmärkningar om föräldrarnes *moralitet*. Det resultat, som härigenom vunnits, är att

Anmärkning gjorts mot moraliteten i 291 fall = 19's proc.
Ingen anteckning finnes om d:o i 369 » = 25'1 »
Moraliteten angifves såsom klanderfri i 812 » = 55'1 »

Bland de under första rubriken («anmärkning gjord mot moraliteten») upptagna ingå då samtliga fall af oäkta barn, hvilka emellertid närmare sedt fördelade sig så, att modrens senare vandel i 10 fall uttryckligen angafs såsom klanderfri, i 26 fall åter betecknades såsom dålig; i öfriga 79 fall lemnades ingen upplysning härom. — De återstående 202 fallen fördela sig på följande gjorda anmärkningar:

Dryckenskap	147 fall.
Osedlighet (om qvinnor)	30 »
»Dåligt lefverne» (om män eller båda föräldrarne) ...	15 »
Spridda anmärkningar	10 »

I jemnt en tiondel af hela antalet fall (1,472) har anteckning alltså gjorts om dryckenskap hos någondera af föräldrarna (uppgifternas otydlighet tillåter ej en fördelning mellan fallen af anmärkning mot endera eller mot båda). Huruvida detta är ett högt tal eller ett lågt, framgår först när man kan säga, huru stor del af befolkningen i dess helhet, som skulle falla under rubriken hemfallne åt dryckenskap. Emellertid torde det tillåtas att betvifla, det procenten härutinnan verkligen skulle hinna så högt som den nu för idioternas föräldrar funna, eller 10 proc., och i så fall vore ock ådagalagdt, att föräldrarnes dryckenskap ofta är den hufvudsakliga anledningen till idiotism bland barnen. Till denna slutsats har man för öfrigt redan förut kommit på grund af andra iakttagelser.

Frågan huruvida idiotismen är oftare förekommande bland oäkta barn än bland äkta tyckes, kanske oväntadt, blifva nekande besvarad. Medan bland hela antalet födda barn i vårt land de oäkta plåga utgöra 10 à 11 proc., utgöra dessa bland här behandlade sinnesslöa barn endast 7's proc. af samtliga. Vål är dödligheten bland de oäkta barnen större än bland de äkta, till följd hvaraf en betydlig del redan före skolåldern afilda; och förbises bör ej heller att vid pass en tiondel af samtliga utom äktenskapet födda barn sedermera legaliseras; men äfven med fäst afseende vid allt detta, tyckes den ofvan anförda skilnaden vara för stor, att ej den slutsatsen skulle böra dragas, det åtminstone någon *större* skilnad icke står att upptäcka i frekvensen af idiotism mellan barn som födas inom och dem som födas utom äktenskapet. Det förtjenar härvid återerinras om, hvad som redan nämnts, att af 115 mödrar till oäkta barn endast om 26, eller ej fullt en fjerdedel, anmärkning gjorts mot deras senare vandel.

De slutsatser, till hvilka man trott sig komma på grund af vunna upplysningar om de sinnesslöa barnens föräldrar, äro alltså, att hvarken dessas stånd, yrke eller sysselsättning och ej heller deras förmögenhetsvilkor tyckas annat än möjligen i undantagsfall utöfva något bestämmande inflytande på förekomsten af idiotismen, något som deremot tyckes

vara fallet med en alltför nära släktskap mellan föräldrarna äfvensom med hos dessa herskande laster, i främsta rummet dryckenskapen.

Om de *sinnesslöa barnen* sjelfva har först och främst upplysning begärts om åldern då idiotismen *först märktes*. Låter man uti de härå inkomna svaren uttrycken »späd ålder», »från barndomen» och »tidigt» afse en ålder före fyllda tre år, så skulle af de 1,387 fall, i hvilka frågan blifvit besvarad, 298 vara sådana, der idiotismen märkts först efter fyllda tre års ålder. Ingen skilnad af betydenhet har dervid iakttagits mellan könen. — I den sena åldern af åtta à nio år eller mera förekommo jemväl 13 fall, hvilka torde hafva sin grund uti genomgångna sjukdomar, hvarom uti uppgifterna jemväl i ett par fall förmäles.

I fråga om barnens *tal-, syn-, hörsel- och känsel förmågor* märkes, att bland 1,472 barn endast 500 angifvits ega alla fyra dessa förmågor normala. För 680 barn har angifvits att visserligen ingen af dessa förmågor helt och hållet saknades, men att en eller flere af dem voro svagt utvecklade. I allt var detta för dessa 680 barn fallet med 1,116 »förmågor», så att på hvarje barn härutinnan kom 1 1/2 brist. Hos 94 voro till och med alla fyra förmågorna svaga, hos 30 barn tre förmågor (vanligen syn, hörsel och talförmåga, så att blott känseln var normal); 94 barn voro försvagade med hänsyn till två af dessa förmågor (nästan samtliga med hänsyn till talförmågan och derjemte någon af de öfriga); hos 462 ändtligen var det endast *en* förmåga, som icke var normal, hvilket då för ej mindre än 414 var fallet med talförmågan.

Alla dessa barn egde emellertid samtliga förmågorna tillstädes, om än i högre eller lägre grad. Hos de återstående 292 barnen deremot saknades helt och hållet en eller flera af dessa gåfvor. I ända till 216 fall var detta händelsen endast med talförmågan, i 37 med talförmågan och hörseln o. s. v. I allt funnos 227 barn, som blott saknade *en* förmåga, 44 som saknade två förmågor, 13 saknande tre förmågor och slutligen 8 som saknade dem alla. Hela antalet

saknade förmågor uppgick till 386, hvilket innebär att på tre barn saknades fyra förmågor. Men derjemte voro ofta flere förmågor (i allt 61) försvagade, om de än ej kunde sägas vara helt och hållet borta.

Såsom ett allmänt resultat kan sägas, att af ett hundra barn 88 egde normal känsel, 84 normal syn och 83 normal hörsel, men blott 39 normal talförmåga. Hos 19 proc. saknades talförmågan till och med helt och hållet, hvilket deremot i fråga om hörseln var fallet blott med 4 proc., med synen blott hos 2 och med känseln blott hos 1 à 2 proc. Stumheten förekom något oftare hos flickorna än hos gossarne (21 proc. mot 18). — Hos barn af beslägtade föräldrar egde endast 30 proc. normal talförmåga, mot 39 proc. bland öfriga barn. I fråga om öfriga förmågor var deremot någon dylik skilnad icke märkbar.

Särskildt bland barnen af föräldrar, mot hvilkas moralitet anmärkning gjorts, skulle man kanske väntat att finna många lyten, men detta tyckes, eget nog, icke vara fallet. I sammanhang dermed torde böra nämnas, att äfven helso-tillståndet i allmänhet hos barn af dylika föräldrar befunnits vara snarast bättre än hos de öfriga barnen. Erinras bör att dock inom sådana hem, enligt hvad redan är visadt, idiotismen med dess åtföljande öfriga lyten alltid oftare förekommer än bland barn, hvilka haft den lyckan att födas af oförvitliga föräldrar. —

Renligheten saknas, enligt de lemnade svaren, helt och hållet bland 17 proc. af gossarne och bland 22 proc. af flickorna, *rörelseförmåga* hos 9 proc. af gossarne och 12 $\frac{1}{2}$ proc. hos flickorna, och *arbetsförmåga* hos 28 proc. af gossarne och 34 proc. af flickorna. I alla dessa hänseenden stå alltså flickorna ofördelaktigare än gossarne. Deremot händer i det hela oftare hos gossarne än hos flickorna att dessa förmågor, om än ej alldeles borta, dock äro tillstädes blott i lägre grad. Eller med andra ord: det händer mindre ofta, att en gosse stannar på det allra lägsta trappsteget, ehuru väl han upp till full normal färdighet ej hinner märkbart oftare än flickan. (Dock gäller äfven detta sista i fråga om arbetsförmågan.) Vi

hafva redan konstaterat något liknande äfven med hänsyn till talförmågan. Hvarpå beror då männe det, att flickornas utveckling synes på detta sätt så att säga förr stannad i växten än gossarnes? Man skulle möjligen vilja förklara det såsom en följd blott af ett något vårdslösare bedömande af dessa egenskaper hos flickorna, hos hvilka t. ex. en viss om och mindre grad af arbetsförmåga ej skulle blifva så noga uppmärksammas som om det gäلت en gosse. En annan möjlighet till förklaring vore ock, att en gosse egde flere tillfällen att till en viss grad utveckla befintliga anlag. I viss mån kunde ju ock det funna förhållandet vittna om en något lägre naturbegåfning härutinnan hos idioterna af qvinkön än hos dem af mankön. Hvilkendera af dessa förklaringsgrunder är den rätta, eller i hvad mån de göra sig gällande vid sidan af hvarandra, derom torde våra idiotskolors erfarenhet möjligen vara eller blifva i tillfälle att gifva utslaget. — I allt är renligheten uppgifven såsom normal endast hos 63 proc. af barnen, rörelseförmågan hos 68 proc., arbetsförmågan blott hos 43 proc. På en gång fullt normala från alla tre synpunkterna voro af de 1,472 barnen endast 566, d. ä. 38 proc. — Der ingen rörelseförmåga finnes, kan man naturligtvis ej heller tala om någon arbetsförmåga (ehuru väl detta, tydligen genom misstag, i de inkomna svaren någon gång skett). Och äfven bland barnen med svag rörelseförmåga saknades all förmåga af arbete hos fullt en fjerdedel. Hos dessa barn med svag förmåga af rörelse funnos dock några, som uppgifvits ega till och med *normal* arbetsförmåga, hvilket naturligtvis icke i och för sig är omöjligt. Märkvärdigt nog var detta nära dubbelt så ofta fallet hos flickorna som hos gossarne, hvilket är ett förunderligt bevis på de lemnade svarens tillförlitlighet; ty det måste ju vara just så, att flickor med svag rörelseförmåga dock jemförelsevis lättare kunna sysselsättas med de qvinliga handarbetena, medan deremot gossar med svag förmåga att röra sig äro mera handfallna inför sitt köns sysselsättningar. Detta lilla drag synes oss vittna godt om den omsorg och samvetsgrannhet, med hvilken

undersökningen blifvit verkställd af dem det vederbort, d. v. s. Sveriges presterskap (och skollärare).

Barn med *normal* rörelseförmåga borde i vanliga fall ega jemväl normal arbetsförmåga. Bland idioterna är detta dock långt ifrån alltid händelsen. Bland gossarne var det fallet endast med 67 proc. och bland flickorna till och med endast med 57 proc. Ofta nog saknades *all* arbetsförmåga, till trots för att rörelseförmågan var normal. Bland ett hundra dylika gossar var detta fallet hos 18, bland ett hundra flickor till och med hos 24. I detta hänseende framträder flickornas underlägsenhet tydligt. —

Slutligen hafva upplysningar inhemtats äfven om barnens *helsotillstånd* i allmänhet. I 31 proc. af hela antalet fall är detta angifvet såsom svagt eller dåligt (30 proc. bland gossarne, 33 proc. bland flickorna). Vid en jämförelse med de motsvarande tal, som den senaste skolkomitén meddelar för lärjungarna vid statens allmänna läroverk, förefaller detta resultat för idioterna icke ogynnsamt, — förutsatt att de båda undersökningarna äro med hvarandra fullt jemförliga, något som vi icke kunna afgöra. — För 60 proc. af de sinnesslöa barnen är emellertid uttryckligen angifvet, att helsotillståndet är godt eller normalt. Det skulle dock lätt kunna hända att man i fråga om dessa barn alldeles ofrivilligt kommit att använda en mindre sträng måttstock, än om det gäلت barn, som vore andligen friska och normalt utrustade. Våra idiotanstalters erfarenhet torde icke gå i riktning af att deras elevers allmänna helsotillstånd varit i någon särskild grad tillfredsställande.

